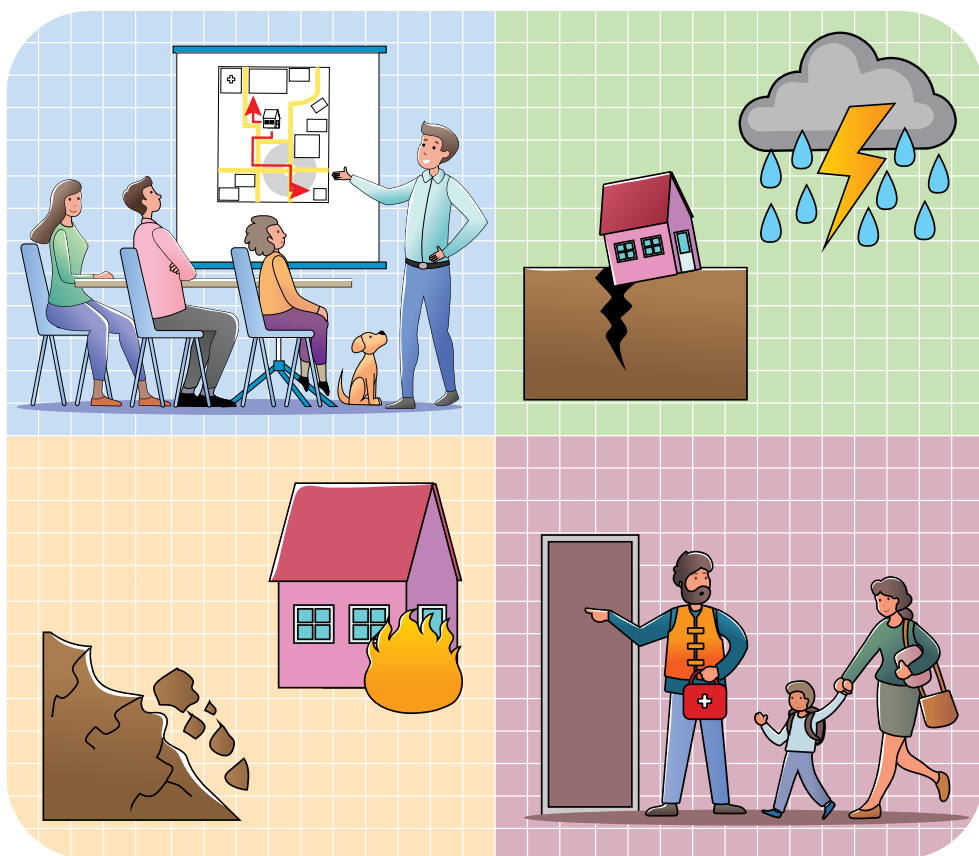

БУДИ БЕЗБЕДАН

21 савет за 21. век

Практична упутства за
практичан и безбедан живот

Овај материјал је израђен од стране следећих аутора:

Сандре Недељковић, заменице в.д. директора
Канцеларија за управљање јавним улагањима Владе Републике Србије

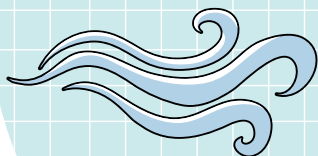
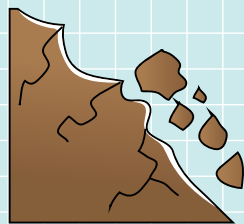
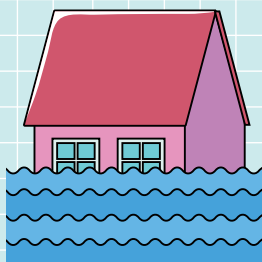
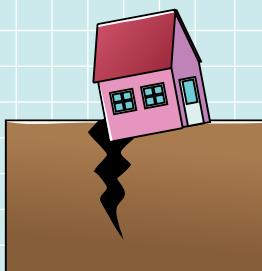
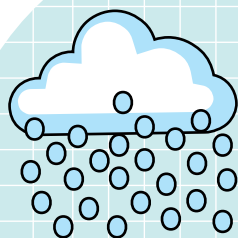
Казме Шимомуре, ЈСА волонтера из Јапана

Здравка Максимовића, руководиоца Одељења за послове цивилне заштите у оквиру
Градске управе града Краљево

Март 2022, Краљево

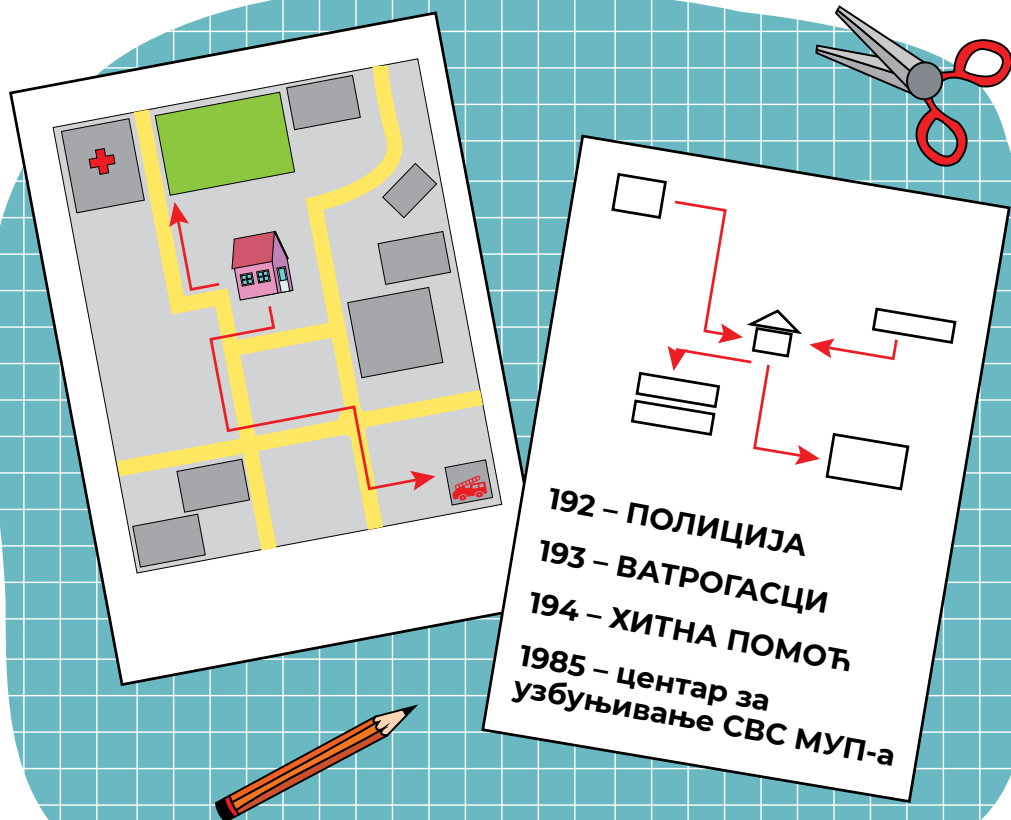
Сазнај о КАТАСТРОФАМА

- Од надлежних локалних/националних служби (надлежног одељења и службе у оквиру локалне самоуправе или Сектора за ванредне ситуације Министарства унутрашњих послова) пробај да сазнаш који су **ризици карактеристични** за твоје окружење.
- Почни од оних катастрофа који се **најчешће** дешавају, па након тога упознај катастрофе које остављају **највеће последице**.
- **Посебно** обрати пажњу на оне катастрофе које могу угрозити твој дом, јер некада оне могу бити и мањег обима, али у појединачним случајевима са катастрофалним последицама.
- Често догађаји попут **нестанка струје или хакерског напада**, могу да имају катастрофалне последице.

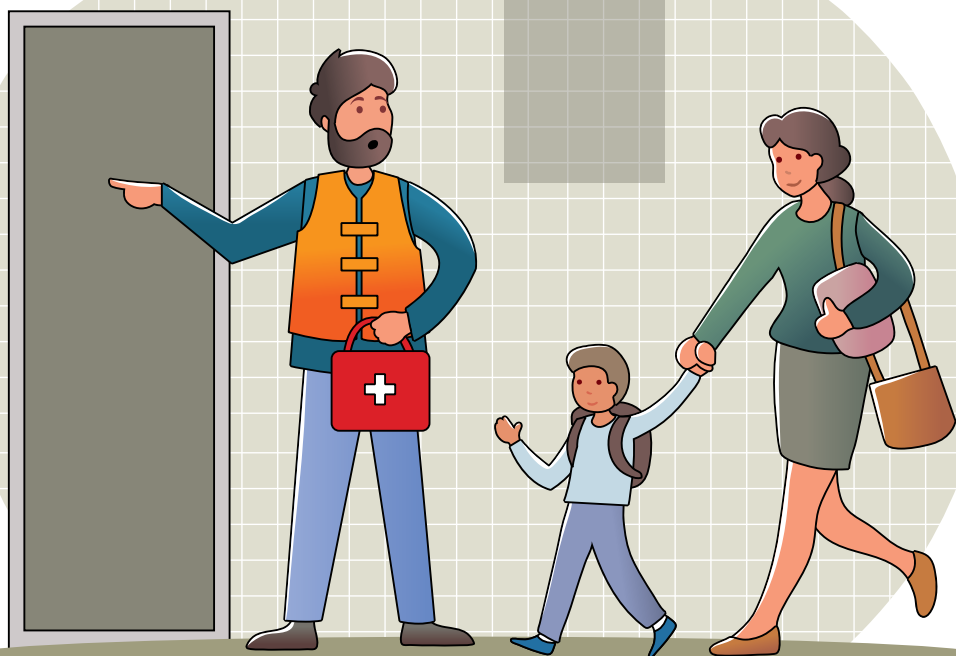
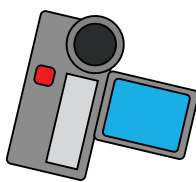
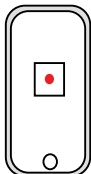
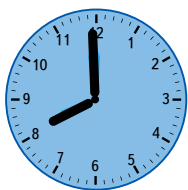
Направи ПЛАН

- **Лични или породични План** треба да садржи основне информације које су од користи у случају катастрофе.
- **Основне информације** од користи за случај катастрофе су: Пuteви евакуације – унутрашњи и спољашњи, Склоништа/безбедна места, локације хидраната или других средстава за заштиту, локације прекидача/сигурносних вентила за струју, воду и гас, као и адресе и имена контакт особа са бројевима телефона – пожељно је имати **бар две контакт особе** које живе и раде ван твог места.
- Препорука је да План садржи и просту **скицу путева и места састанака** (склоништа/безбедног места).
- План може да садржи и основни приказ, пре свега, поступака личне заштите, као и узајамне заштите – **шта радити непосредно пре, током и одмах након катастрофе**.
- План треба да садржи и бројеве телефона хитних служби:
 - **192 – ПОЛИЦИЈА**
 - **193 – ВАТРОГАСЦИ**
 - **194 – ХИТНА ПОМОЋ**
 - **1985 – центар за узбуњивање СВС МУП-а**
- Потруди се да План стоји на **лако доступном месту** за све чланове домаћинства.

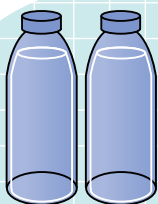
ВЕЖБАЈ

- Након израђеног Плана за случај катастрофа, успостави **проверу** Плана извођењем вежби и симулација ситуација катастрофа.
- Покушај да у извођење вежби и симулација **укључиш што више људи** око себе.
- Постарај се да вежбе изводиш најмање **два пута годишње**, а најбоље је да то буде бар једном месечно.
- Вежбама и симулацијама нећеш само извршити проверу тачности информација и савета у Плану, већ ћеш стећи боља **знања и вештине** за поступање у случају катастрофа.
- Увек је пожељно да се вежбе документују (видео снимак, фотографија и сл.), како би се извршила **квалитетна евалуација** након вежбе, што ће допринети унапређењу постојећег Плана и праксе.

Направи КОМПЛЕТ ЗА ПРЕЖИВЉАВАЊЕ

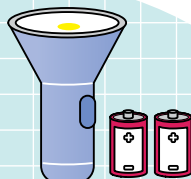
- Основни комплет за преживљавање садржи све твоје и породичне потрошштине за случај катастрофе, а које ће обезбедити несметано функционисање тебе и твојих укућана бар у наредна **три дана**.
- У основни комплет за преживљавање, обавезно укључити и потребне **лекове**, као и **документа и хартије** од вредности (личне карте, власничке листове, пасоше, новац и сл.).
- Комплет се мора налазати на **лако доступном месту**, како за тебе, тако и за остале чланове домаћинства.
- Комплет се мора прегледати и **ажурирати** најмање једном годишње, а у односу на рокове трајања, нешто од садржаја комплета мора бити и чешће замењено.

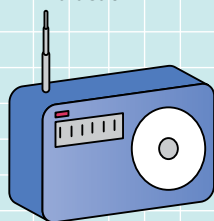
Вода - 2 литра по особи

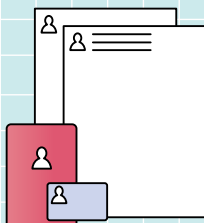
Храна (конзервирана и суви оброци, високо-калоричне плочице)

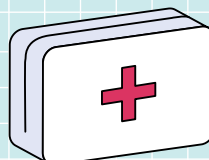
Батеријска лампа (са резервним батеријама)

Радио на батерије (са резервним батеријама)

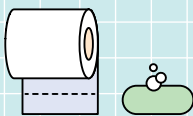

Лични документи и медицинска документација

Лични комплет прве помоћи

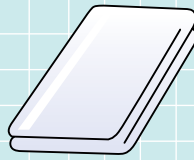
Фотографије, личне и породичне успомене

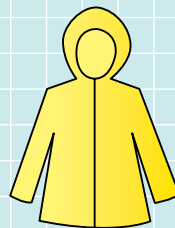
Средства за хигијену

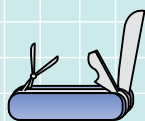
Додатна одећа

Ћебад

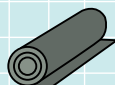
Кишна кабаница

Мултифункционални ножић

Упаљач и шибице

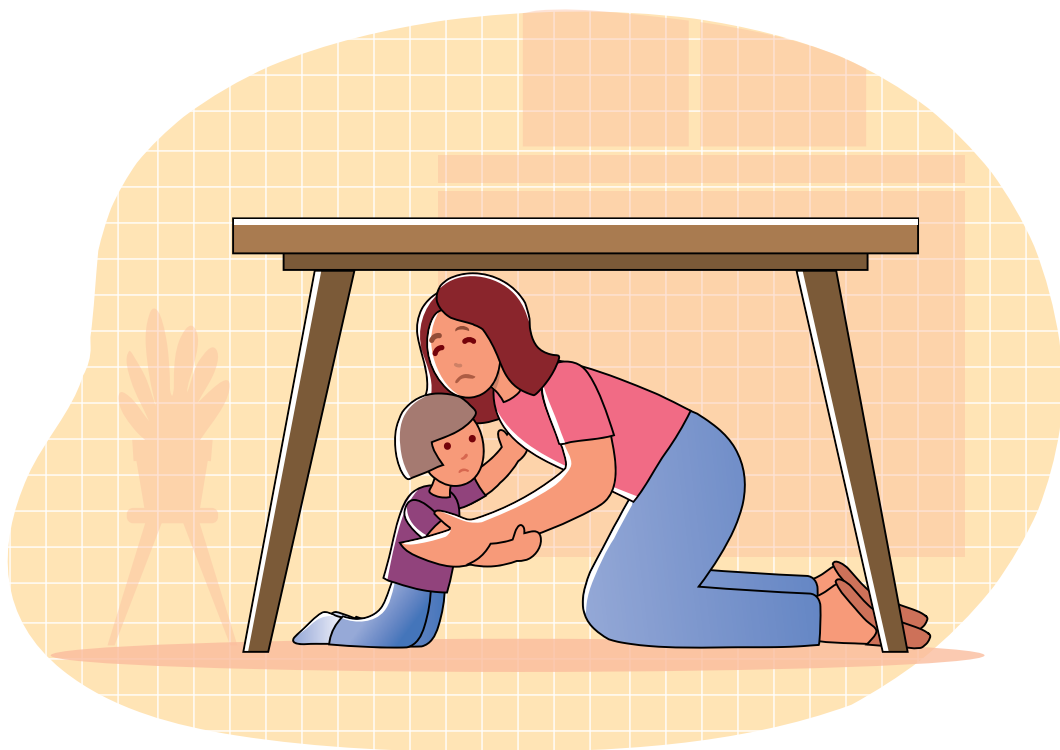
Кесе за отпад

Заштитне маске за лице

Заштити себе – САМОЗАШТИТА

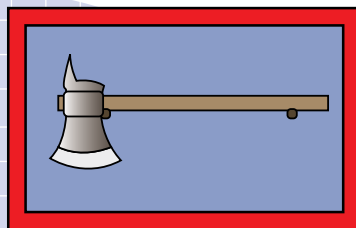
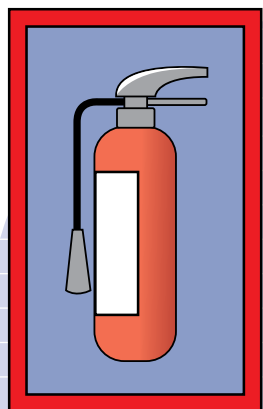
- Како би био у ситуацији да помогнеш другима, мораш да научиш да **прво заштитиш себе**.
- Правилни поступци самозаштите, зависе од много фактора, а пре свега од: **твојих могућности и способности, места где се налазиш у тренутку катастрофе**, као и од **типа катастрофе**.
- Неке катастрофе је могуће **предвидети**, односно, непосредно пре самих догађаја могућа је и најава тих догађаја.
- Већина катастрофа се дешава **изненада**, без посебне најаве или са закаснелом најавом.
- Основни елементи самозаштите у случају појаве **земљотреса** су: **САГНИ СЕ, ЗАШТИТИ СЕ** и **ДРЖИ СЕ** – најбоље је сакрити се испод масивног стола или непосредно поред највишег предмета у кући (фрижидер или орман) даље од спољних зидова.
- У случају **пожара**, неопходно је да се покрију дисајни путеви или заштитином маском за лице КН95 или мокром крпом/марамцом.
- У случају пожара или земљотреса никако **не користити степеништа зграде или лифтове**.
- Никада се **не враћај** у објекат током евакуације.

Направи свој ДОМ БЕЗБЕДНИМ

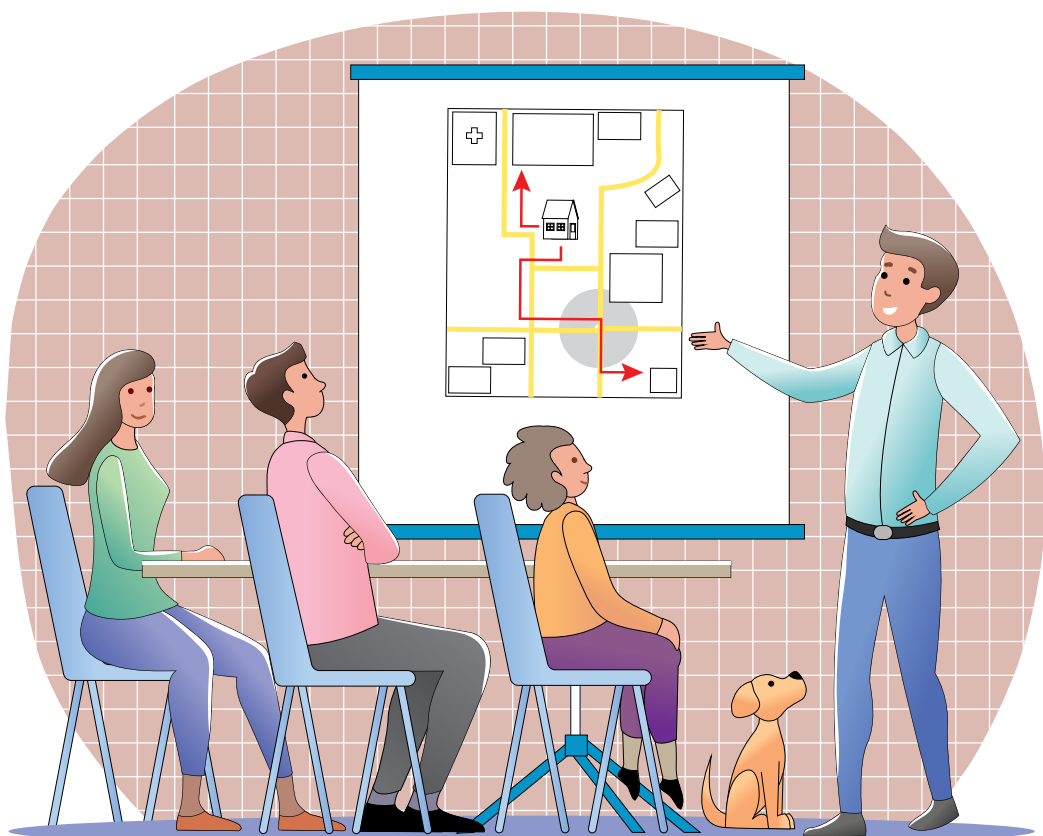
- У односу на могуће катастрофе и утицаје на твој дом (кућа, стан, викендица итд.), пробај да **унапредиш постојеће стање**.
- Неке од потребних активности на „**ојачању отпроности**” твог дома на катастрофе, не захтевају велика материјална средства, већ правилно планирање распореда намештаја и других предмета у кући, као и малих радова на обезбеђењу предмета од пада или лома.
- Уколико је потребно, ангажуј **стручњаке** да погледају твој дом и да ти дају савете како да додатно осигураш објекат.
- Такође, неопходно је да дом, колико је то могуће, снабдеш са средствима и опремом за реаговање у случају катастрофе – иницијална/почетна фаза катастрофе, попут почетног ватреног пламена и потребе да се поседују **апарти за гашење пожара** (С-6 или еквивалентан њему).
- Научи да **правилно рукујеш** са средствима и опремом за личну и узајамну заштиту.
- Прочитај **Уредбу**, упознај се и набави средстава и опрему за личну, узајамну и колективну заштиту од елементарних непогода и других нестреша:

<https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/uredba/2015/37/4>

Припреми ДЕЦУ, ПОРОДИЦУ И ПРИЈАТЕЉЕ за катастрофе

- Потруди се да своја знања и вештине **пренесеш** на окружење.
- Посебно обрати пажњу на децу и друге осетљиве категорије (стари, болесни, труднице, слабо покретни, слабовиди, глуви итд.) и њихове **могућности и потребе** током и након катастрофа.
- Дobar План чини основу за добру реакцију у случају катастрофе, па се потруди да **План у случају катастрофе знају сви** и да се упознају са својим улогама.
- Потруди се да се у вежбе и симулације **укључи што више појединца** из твог окружења.
- Постарај се да се **тема реаговања у случају катастрофа** нађе на дневном реду, како стамбених или месних заједница, тако и других организација у твом окружењу, а које окупљају већи број људи.
- Не плаши се **дискусије и разговора**, јер ћеш само тако спознати капацитете других.
- Деца се, више него остали, у највећем броју случајева, **везују за кућне љубимце и играчке**, као и друге предмете, па води рачуна о планирању да се приликом евакуације не заборави на њих.

Научи да препознаш звучну и светлосну сигнализацију – СИРЕНЕ И АЛАРМЕ

- Како би знао која опасност се најављује, научи да **препознаш звучне и светлосне сигнале**.
- У случају неких катастрофа, као и акцидента који могу завршити катастрофалним последицама, користи се истовремено или посебно **звучна и светлосна сигнализација**.
- **Урбане зоне града**, као и већи привредни комплекси и постројења, бране и сл. опремљена су сиренама које оглашавају опасност, док **руралнија подручја (сеоске средине)** могу бити и непокривена са звучним или другим алармима.
- О актуелним звучним сигнаlima можеш сазнати **више на:**
<https://www.facebook.com/photo/?fbid=938320297115830&set=a.521237255490805>
- У случају да користиш друге изворе ради добијања информација о актуелним алармима, односно, упозорењима, потруди се да ти извори информација увек буду лако доступни – **ТВ, радио, интернет и сл.**

ЗВУЧНИ СИГНАЛИ ЗА УЗБУНУ

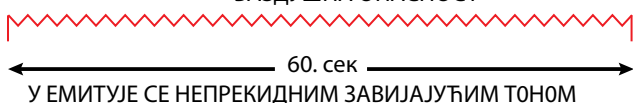
Знаци за узбуну преносе се путем сигнала који емитују сирене звучним сигнаlima на следеће начине.

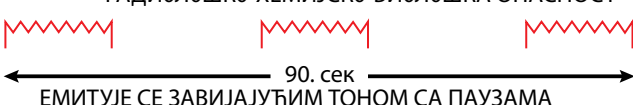
ОПШТА ЈАВНА МОБИЛИЗАЦИЈА

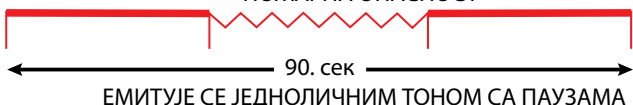
ВАЗДУШНА ОПАСНОСТ

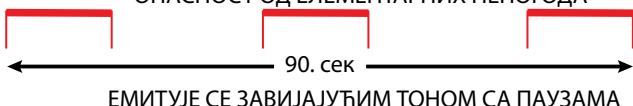
РАДИОЛОШКО-ХЕМИЈСКО-БИОЛОШКА ОПАСНОСТ

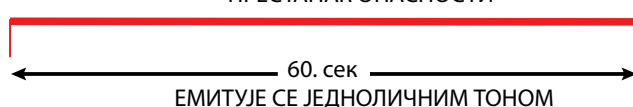
ПОЖАРНА ОПАСНОСТ

ОПАСНОСТ ОД ЕЛЕМЕНТАРНИХ НЕПОГОДА

ПРЕСТАНАК ОПАСНОСТИ

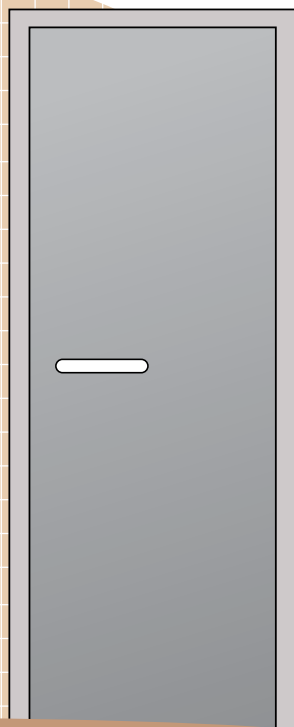
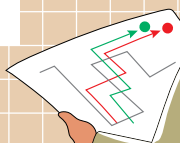
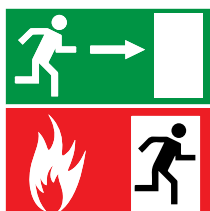
ИНФОРМИШИ СЕ

- У циљу правилног информисања, како о могућим ризицима од катастрофа, тренутном стању, тако и о раној најави или правилном начину поступања, користи званичне изворе информација, пре свега стручних државних институција, попут:
 - Републичког хидрометеоролошког завода: <http://www.hidmet.gov.rs/>
 - Републичког сеизмолошког завода: +381 11 32 27 013; <http://www.seismo.gov.rs/>
 - Републичког геолошког завода: +381 11 288 99 66; <http://www.gzs.gov.rs/>
 - Сектор за ванредне ситуације: 1985; <http://prezentacije.mup.gov.rs/svs/>
- Ступи у контакт или се повремено информиши о актуелним ризицима, превентивним мерама и активностима, могућностима активнијег учешћа у циљу заштите и спасавања преко надлежне службе цивилне заштите у твојој локалној самоуправи – **Одељењу за послове цивилне заштите/Одељењу за ванредне ситуације**
- **Сазнај више о:** цивилној заштити, локалном Штабу за ванредне ситуације, Процени ризика од катастрофа за твоју локалну самоуправу, Плану заштите и спасавања, Оперативном Плану одбране од поплава за водотокове другог реда за територију твоје локалне самоуправе, локалном Плану смањења ризика од катастрофа, Законима, Уредбама и другим прописима који су битни за функционисање пре, у току и након катастрофе.

Упознај своје ПУТЕВЕ ЕВАКУАЦИЈЕ

- Пuteви евакуације које користиш у току катастрофе, су твој излаз из катастрофе, па се постарај да су увек **проходни** – уклони препреке.
- Пuteви евакуације могу бити **унутрашњи** (унутар стамбеног објекта или стамбене зграде) и **спољашњи** (ван објекта до безбедног места или склоништа).
- Веома је важно да се добро упознаш са путевима евакуације и да запамтиш руту што боље, јер ће се можда десити да услед слабе видљивости (дим) некада „**ходаш по осећају**“.
- У случају катастрофе, путеви реаговања којима долазе службе спасавања (пре свих спасилачко-ватрогасне јединице) морају бити проходни, па води рачуна да се твоји путеви евакуације и путеви реаговања, **не укруштају**, ако је то могуће.
- Води рачуна о могућностима коришћења путева евакуације од старне свих у заједници, односно, о **приступачности** путева за различите категорије становништва (инвалиди, слабо покретни или непокретни, слабовиди или слепи и сл.).
- Некада и један степенник може бити **препрека** за особу у евакуацији.
- **Врата** морају увек да се отварају ка вани, па води рачуна, посебно о спољашњим вратима.

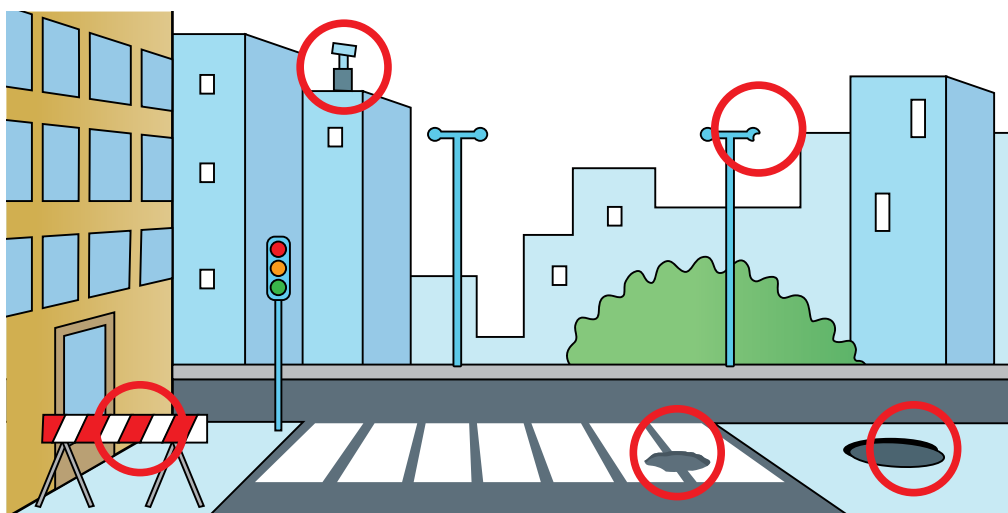
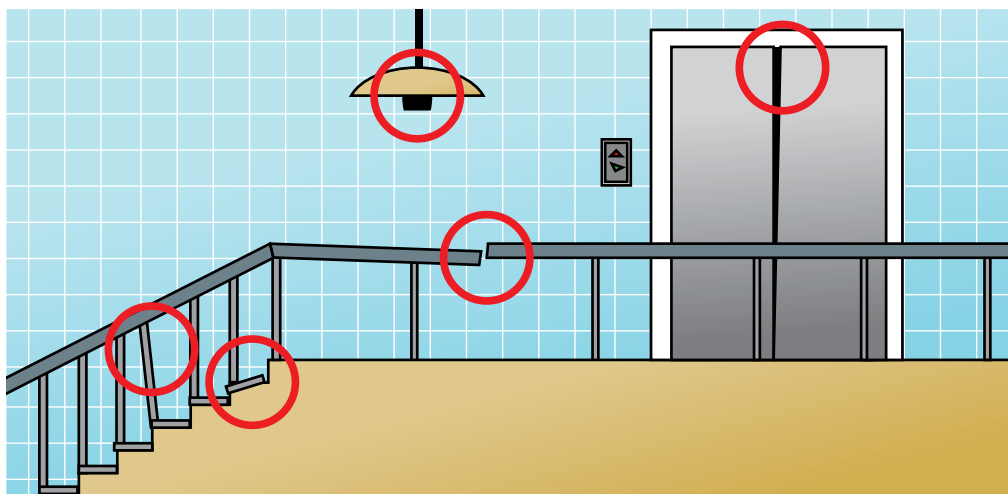
Упознај своје СКЛОНИШТЕ/безбедно место

- Склониште се може налазити у згради или објекту који користиш, али је често лоцирано недалеко од твог дома, па се потруди да **сазнаш локацију**.
- Упознај своје склониште и **инвентар** у њему, како би се боље спремио да боравиш у истом у случају катастрофе.
- Често ћеш користити **отворене просторе**, као безбедна места за лоцирање након катастрофе – **евакуациона места**, па се потруди да сазнаш које је место у твом окружењу означено као безбедно.
- Води рачуна о **безбедној удаљености** места евакуације од објеката који се могу срушити или угрозити ту локацију, као и о локацији електричних водова, трафостанице и сл. јер исти могу бити претња по животе и здравље људи у случају катастрофа.
- Некада и **дрвеће** може угрозити твоју безбедност ван објекта, па немој да се лоцираш у близини дрвећа када се катастрофе дешавају.

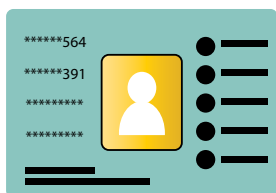
Упознај КРИТИЧНЕ ЛОКАЦИЈЕ/ТАЧКЕ

- Критичне тачке често у случајевима када се катастрофе дешавају представљају **препреке које не можеш превазићи**, па може доћи до поселдица и по здравље и животе људи и животиња, као и штете по материјална добра.
- Обрати посебну пажњу на ове тачке и пробај да нађеш **проста решења** за пробелем и ситуације које могу настати као резултат катастрофа.
- Често су критичне тачке и на то **посебно обрати пажњу**: степеништа, улазна/излазна врата, лифтови, подрумске просторије, простор непосредно око објекта, тачке укрштања путева евакуације и путева реаговања хитних служби и сл.
- За **неке особе у твом окружењу**, критичне тачке и локације представља и један степеник или простор који нема електроснабдевање или одсуство неке друге услуге од које животни зависи та особа.
- Потражи **помоћ од цивилне заштите** у твом крају како би се ове критичне тачке најбоље мапирале, али и како би се пронашла адекватна решења.

Направи ПОРОДИЧНИ ПЛАН КОМУНИКАЦИЈЕ

- Породични План комуникације садржи преглед **контакт особа**, са адресама и контакт телефонима, а која се налазе ван могућег подручја захваћеног катастрофом.
- Препорука је да се контакт особе налазе (живе и раде) **у другим градовима и општинама**.
- Постарај се да и те контакт особе сазнају своју **улогу**.
- Породични План комуникације треба да је одштампан на мањем формату, по могућству да може да **стане у новчаник или џеп**, као и да је пластифициран, односно, заштићен од утицаја влаге или воде – непромочив.
- Побрини се да сваки члан твог домаћинства поседује **картицу** – Породични План комуникације и да га увек са собом носи.

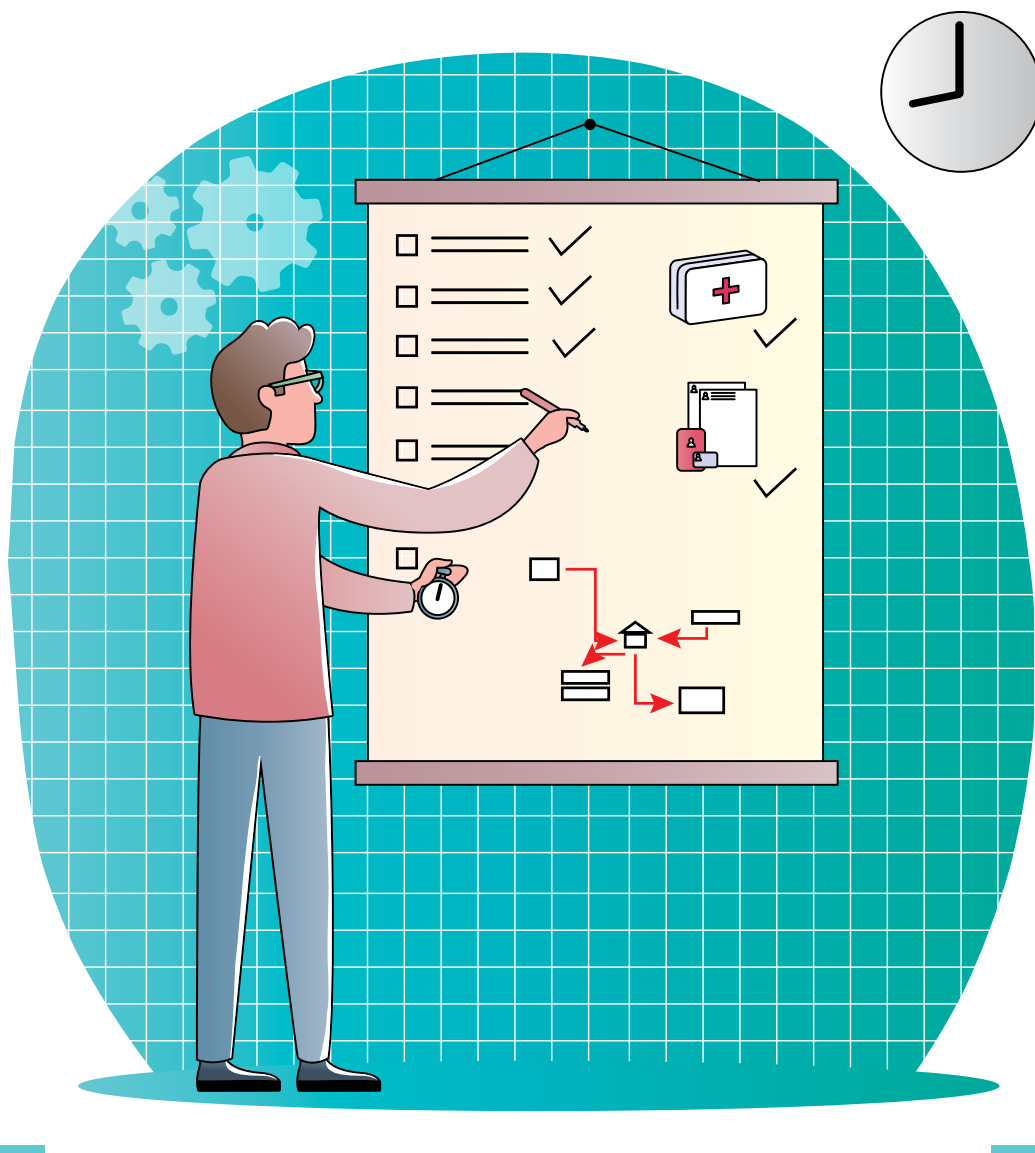
РАЗМЕЊУЈ ИНФОРМАЦИЈЕ

- Потруди се да све информације које поседујеш **поделиш са својим окружењем**.
- Уколико користиш **друштвене мреже**, попут фејсбук, инстаграм и сл. можеш корисне информације да поделиш и тамо.
- Прати информације о значајним стварима за твој дом и окружење, попут **урбанистичких планова, планова развоја заједнице, процене ризика од катастрофа, планови заштите и спасавања, стратегија и сл.** и информације шири према другима.
- Уколико сматраш да поседујеш неку **информацију од ширег друштвеног значаја**, потруди се да поделиш са другим преко **цивилне заштите** и других институција и организација у твом окружењу.
- На састанцима кућног савета, савета месне заједнице или неке друге институције и организације, размени информације од значаја за поступање у случају катастрофе, као правилног планирања како би **се катастрофе избегле или последице смањиле** на најмању могућу меру.

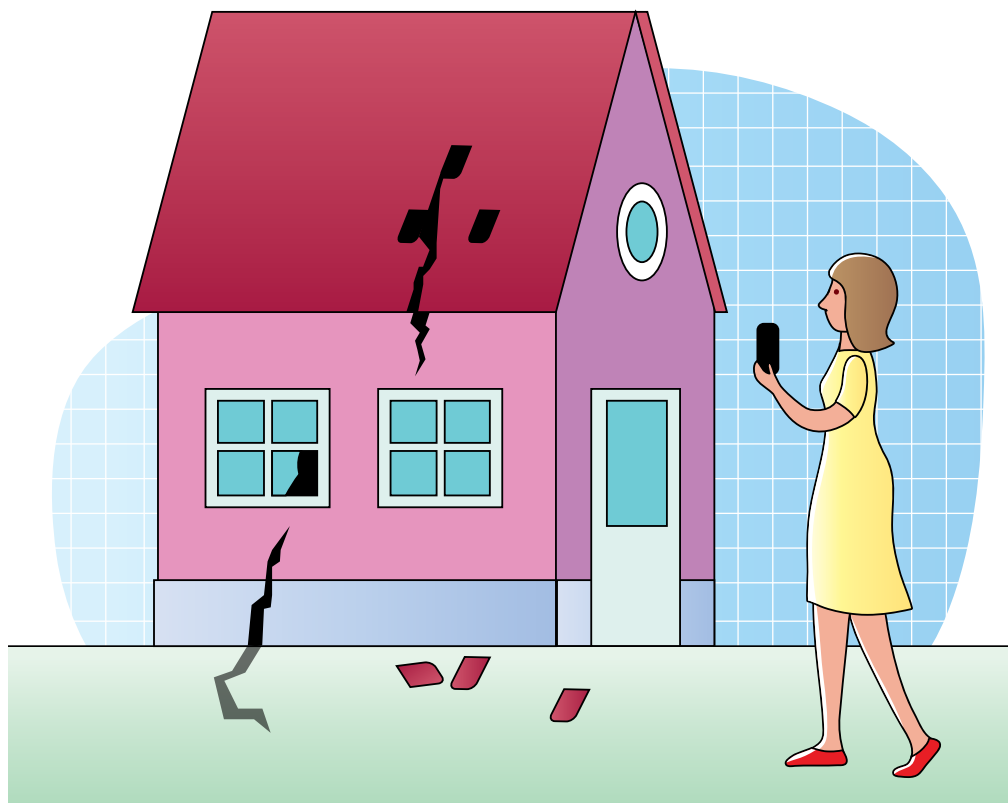
Редовно АЖУРИРАЈ План

- Најмање **једном годишње ажурирај свој План** – провери контакте, путеве евакуације, склоништа/безбедна места, места евакуације, бројеве хитних служби и остале елементе и просторни распоред.
- Пробај да у ажурирање Плана **укључиш своје укућане, комшије, пријатеље и родбину**, како би што више појединаца било упозанто са Планом.
- Ажурирани План **објави или подели** са осталим укућанима, односно, својим окружењем.
- Уколико дође до значајних промена у плану, обавезно одржи **састанак** са својим окружењем, како би их обавестио о насталим променама.
- По потреби **План ажурирај и чешће**, као и после изведених вежби и симулација.

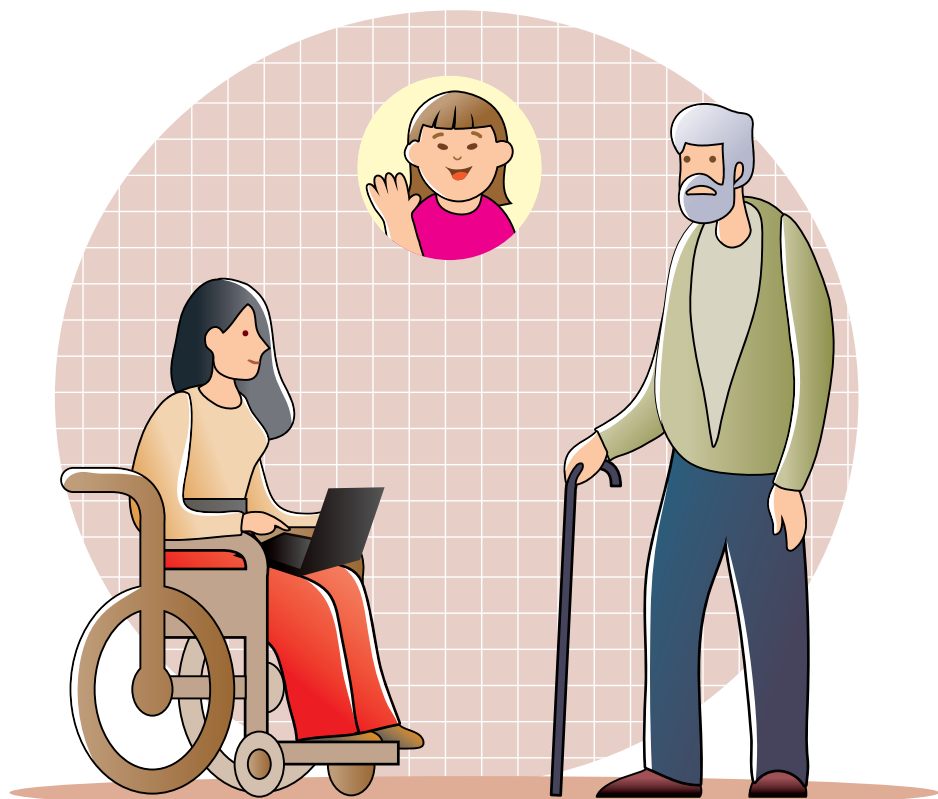
Сазнај ШТА ДА РАДИШ ПОСЛЕ КАТАСТРОФЕ

- Одмах након катастрофе, потруди се да **остали знају да ли си добро** и у случају да ти је нешто потребно, обавести их.
- Сачекај да **надлежне службе** објаве да је безбедно вратити се у објекат.
- Изврши **визуелни преглед** свог дома и у случају потребе контактирај надлежне службе, односно, изврши пријаву оштећења објекта – Комисију за процену штете у случају да је проглашена елементарна непогода.
- **Посебно обрати пажњу** приликом прегледа на носеће елементе конструкције – греде, подргреде, хоризонталне и вертикалне носаче итд.
- Уколико је потребно и уколико није проглашена елементарна непогода, контактирај лица или предузећа грађевинске струке, како би **стручна лица** извршила неопходне преглед и утврдиле степен оштећења, односно, израдила предмер и прерачун неопходних радова на санацији објекта.
- Имај на уму да некада **оштећења могу бити и тешко уочљива**, а опет веома опасна за даљи боравак у објекту.
- Када се десе катастрофе већих размера, локалне **Комисије за процену штета и потреба** вршиће теренски обилазак ради прикупљања података и информација о штетама, па се потруди да сазнаш више о раду комисија тако што ћеш пратити вести и слушати надлежне службе.
- Пробај да снимиш, односно, документујеш (**фото, видео** и сл.) оштећења која су десила, јер ћеш моћи касније тај материјал да користиш у поступку обнове твог дома.

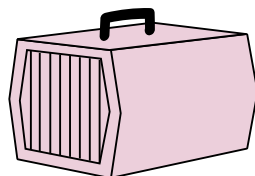
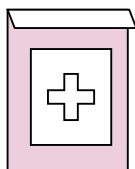
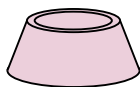
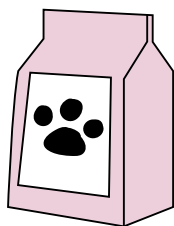
Обрати пажњу на ПОТРЕБЕ ОСОБА у твом окружењу

- У твом окружењу, можда и у твојој породици, постоје особе које услед физичких или неких других немогућности, попут старости, болести или неког хендикепа, нису у могућности да у случају катастрофа делују исто као неко ко нема ту врсту **ограничења** и из тог разлога је неопходно да се обрати пажња на њихове могућности и потребе.
- Како би правилно препознао могућности и потребе особа у твом окружењу, неопходно је да се **боље упознаш** са тим особама, као и да отворено попричаш о могућим сценаријима.
- Разликуј могућности и потребе особа у твом окружењу непосредно **пре, током и након катастрофа**.
- Обрати пажњу на то шта одређена особа жели да има као **информацију**, у ком **облику/ формату**, односно, како ћеш јој то саопштити.
- **Баријере** у реаговању особа у твом окружењу могу бити конструктивног типа – степеништа, виши спратови, начин градње и сл. али и немогућност пријема неке информације или услуге – слепи, глуви, непокретни, болесни, односно, зависни од терапије и сл. као и лица са болестима попут аутизма или Дауновог синдрома, што може довести до проблема у комуникацији и реаговању.
- У случају да не можеш да решиш проблем у комуникацији или како да се твоје окружење на најбољи начин припреми за катастрофе, помоћ потражи од **стручних лица и служби**.
- За бољу комуникацију са неким категоријама становништва, пожељно је укључити **удружења грађана**, односно, невладине организације које су основане у циљу подршке одређеним категоријама становништва.

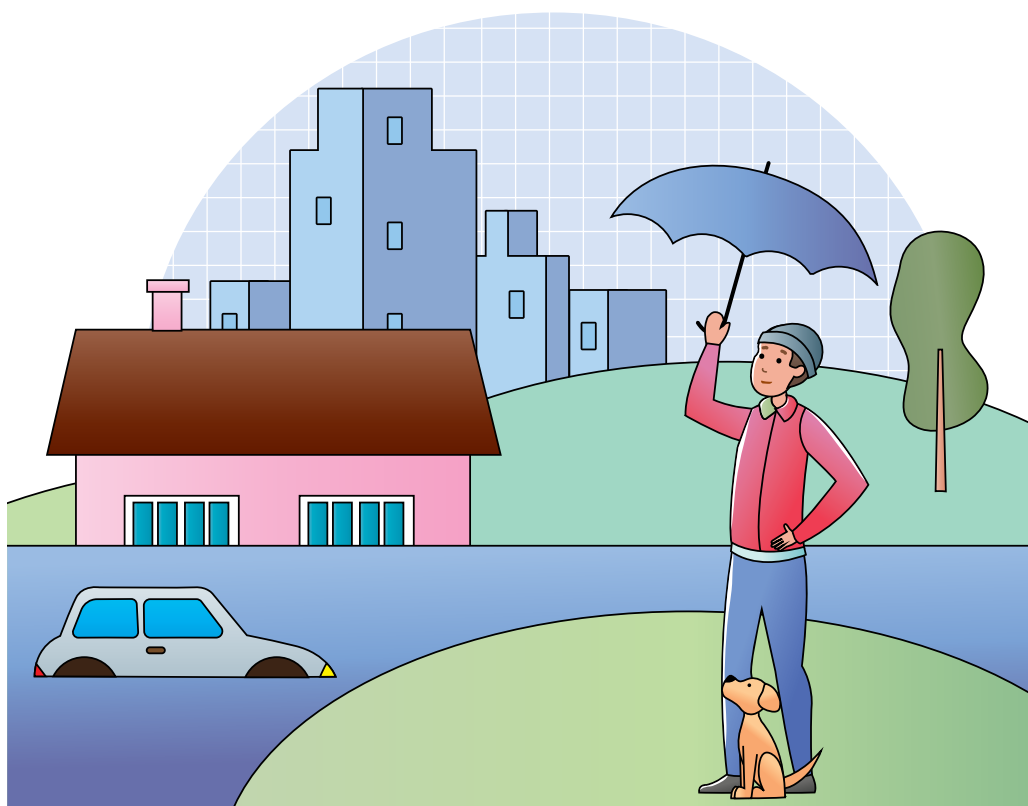
Обрати пажњу на КУЋНЕ ЉУБИМЦЕ И ЖИВОТИЊЕ

- У случају да имаш кућне љубимце или домаће и друге животиње у поседу, обрати пажњу на њихове **потребе**, како у циљу евакуације у случају катастрофе, тако и у односу на потребе након катастрофе.
- Некада, појединци користе животиње (попут пса) за **помоћ** у кретању или слично, па се без њих осећају **беспомоћним**.
- Имај на уму да у неким случајевима животиње мораш да изместиш на **одређено време**, што може и да потраје.
- За савете у циљу правилног планирања, као и спашавања животиња, можеш контактирати удружења попут: **ANIMAL RESCUE SERBIA (ARS): +381 64 82 10 200**
<https://www.animalrescueserbia.org/>

Поступци за случај да те је катастрофа затекла ВАН ДОМА

- У случају катастрофе ако се налазиш ван свог дома, неопходно је да правилно **заштитиш себе** и након тога пробаш да помогнеш твом тренутном окружењу.
- Слушај **упутства за кретање надлежних** у том простору где се налазиш (ресторан, продавница, тржни центар, школа итд.).
- Уколико се налазиш на отвореном простору потруди се да се лоцираш на безбедном месту, **даље од објеката** који те могу додатно угрозити.
- Користи **СМС**, односно, систем текстуалних порука или кратке телефонске разговоре ако мораш, како би информисао чланове своје породице, родбину или пријатеље о својој локацији.
- Пробај да неко време останеш миран и да сачекаш **упутства надлежних служби**.
- Свако панично кретање, како пешке, тако и аутом или другим превозним средством, може те одвести у **још већу опасност** од оне у којој се налазиш.
- Пробај да сазнаш информације од надлежних служби које се објављују путем **ТВ вести, радија** или неким другим гласилом – **друштвене мреже на интернету**.
- У случају већих катастрофа или хаварија, може доћи до оштећења телекомуникационих предајника, односно, прекида у сигналу, па се потруди да будеш **стрпљив** и сачекаш на **сигурном месту** информације које ти могу користити за даље кретање.
- Непосредно након катастрофа попут земљотреса, поплава и пожара **избегавај** путеве који укључују употребу мостова или тунела, као и једносмерних улица, колико је то могуће.

Укључи се у ЦИВИЛНУ ЗАШТИТУ

- Уколико си пунолетан – **18+** и осећаш се спремно или осећаш потребу да помогнеш себи и другима, можеш се укључити у мрежу **повереника и заменика повереника цивилне заштите** или да постанеш **припадник једница цивилне заштите опште намене**.
- У случају да не задовољаваш основни критеријум за приступање у цивилну заштиту (старосна граница 18+ година), потруди се да постанеш члан неке друге организације, попут: **црвеног крста, добровољног ватрогасног друштва, извиђача, планинара** и сл. што ти може обезбдити активнију улогу у заједници, али и стицање нових знања и вештина које ће те учинити отпорнијим на будуће катастрофе.

ОСИГУРАЈ имовину

- Упознај се са **полисом** осигурања на оне опасности које угрожавају твоју околину.
- Немају све осигуравајуће куће исте **услове** осигурања.
- **Пажљиво прочитај** услове и све делове полисе осигурања пре потписивања.
- Обрати посебну пажњу на осигурање имовине (покретне и непокретне) у случају елементарних и других непогода, односно, **катастрофа**.
- Изради **фото и видео материјал** о твом дому, што ти може допринети како у фази бољег планирања, тако и код осигурања и обнове након катастрофа.

